

Week van de Smaak 2017

De smaak van morgen

Zijn bokes passé?

Kaas of choco? Wat zit er op jouw boterham? Mag het wat anders en verrassender zijn? Of kleurrijker met wat worteltjes, tomaat of komkommer?

Wat zat er vroeger in de brooddoos? Of at iedereen gewoon thuis? En wat eet mijn buurman als lunch? Of nog belangrijker, wat zal dat in de toekomst zijn?

Aan de hand van een klein onderzoeks- en creaproject gaan leerlingen op zoek naar lunchgewoontes van gisteren, vandaag en morgen, over de cultuurgrenzen heen.

Als leerkracht kan je ervoor kiezen om met de hele module in de klas aan de slag te gaan ofwel om slechts 1 van de 3 opdrachten uit te werken.

Praktisch:

- Intergenerationeel interviewtraject: 'Lunch-verhalen'
 - o Leerlingen interviewen een grootouder en/of ouder of gaan op bezoek in een woonzorgcentrum waar ze enkele senioren een paar vragen stellen.
 - o Daarnaast stellen ze dezelfde vragen aan een klasgenoot.
 - o Op basis van al deze antwoorden ontdekken leerlingen wat mensen vroeger aten en hoe het er toen aan toe ging. Ze vergelijken dit met de situatie vandaag en gaan op zoek naar gelijkenissen en verschillen tussen onze lunchgewoontes vroeger en nu, over cultuurgrenzen heen. Ze hebben hierbij aandacht voor multiculturele aspecten.
- Universele refterregels?
 - o Bestaan er naast algemeen geldende tafelmanieren ook universele refterregels?
 - o De redactie van Klasse trok op onderzoek uit en ging na of we nog steeds moeten zwijgen aan tafel en of het ook anders kan.
 - o Leerlingen krijgen enkele reacties van leeftijdsgenootjes te lezen. Zo ontdekken ze dat het er op elke school anders aan toe gaat en dat er geen algemeen geldende refterregels zijn. Op basis van de getuigenissen in het artikel 'Geen stress meer in de refter' (maart 2017) zetten ze een aantal voor- en nadelen van de geschetste aanpak op een rijtje.
- Crea-opdracht: 'Eten in 2050'
 - o Aan de hand van een brainstorm-methodiek denken leerlingen na over onze voeding en eetgewoontes in de toekomst. Wat zal er op ons bord liggen? Waar en hoe wordt dat geproduceerd? Maar vooral, zal dit gezond en duurzaam zijn?
 - o Crea-opdracht: Leerlingen knutselen knotsgekke groenten, futuristische dranksystemen of een hippe brooddoos.
 - o Op Gezonde Refterdag (donderdag 23 november) wordt de helft van de refter ingericht zoals het er vroeger aan toe ging. Inspiratie hiervoor vinden leerlingen in de interviews die ze deden. De andere helft stelt de refter van morgen voor.

Eindtermen

Met de uitwerking van deze opdrachten wordt aan onderstaande eindtermen gewerkt:

Mens en maatschappij

1. Mens: de leerlingen
 - 1.1* drukken in een niet-conflictgeladen situatie, eigen indrukken, gevoelens, verlangens, gedachten en waarderingen spontaan uit.

2. Maatschappij: de leerlingen
 - 2.7* kunnen er in hun omgang met leeftijdgenoten op discrete wijze rekening mee houden dat niet alle kinderen in hetzelfde type gezin wonen als zijzelf.
 - 2.8 kunnen illustreren dat verschillende sociale en culturele groepen verschillende waarden en normen bezitten.

3. Tijd: de leerlingen
 - 3.8 kunnen aan de hand van een voorbeeld illustreren dat een actuele toestand, die voor kinderen herkenbaar is, en die door de geschiedenis beïnvloed werd, vroeger anders was en in de loop der tijden evolueert.
 - 3.9* tonen belangstelling voor het verleden, heden en de toekomst, hier en elders.

4. Ruimte /

5. Bronnengebruik
 - 5.1 De leerlingen kunnen op hun niveau verschillende informatiebronnen raadplegen.

Nederlands

Nederlands -spreken

De leerlingen kunnen (*verwerkingsniveau = beschrijven*) het gepaste taalregister hanteren als ze:

- 2.1 aan leeftijdgenoten over zichzelf informatie verschaffen;
- 2.2 aan iemand om ontbrekende informatie vragen;
- 2.3 over een op school behandeld onderwerp aan de leerkracht verslag uitbrengen;

De leerlingen kunnen (*verwerkingsniveau = structureren*) het gepaste taalregister hanteren als ze:

- 2.6 van een behandeld onderwerp of een beleefd voorval een verbale/non-verbale interpretatie brengen, die begrepen wordt door leeftijdgenoten;

Nederlands – Lezen

De leerlingen kunnen (*verwerkingsniveau = beschrijven*) de informatie achterhalen in

- 3.3 voor hen bestemde teksten in tijdschriften.

Nederlands – Schrijven

De leerlingen kunnen (*verwerkingsniveau = kopiëren*)

4.1 overzichten, aantekeningen, mededelingen op- en overschrijven.

Muzische vorming - Beeld

De leerlingen kunnen

1.4* plezier en voldoening vinden in het beeldend vormgeven en genieten van wat beeldend is vormgegeven.

1.6 tactiele, visuele impressies, ervaringen, gevoelens en fantasieën op een beeldende manier weergeven.

Sociale vaardigheden

1.2 De leerlingen kunnen in omgang met anderen respect en waardering opbrengen.

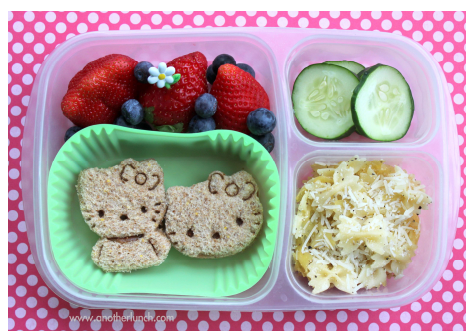
Week van de Smaak 2017

De smaak van morgen

Zijn bokes passé?

Kaas of choco? Wat zit er op jouw boterham? Mag het wat anders en verrassender zijn? Of kleurrijker met wat worteltjes, tomaat of komkommer? Wat zat er vroeger in de brooddoos? Of at iedereen gewoon thuis? En wat eet mijn buurman als lunch? Of nog belangrijker, wat zal dat in de toekomst zijn?

Je hebt het waarschijnlijk al wel gemerkt, niet iedereen eet dezelfde dingen. Sommigen hebben elke dag boterhammetjes bij. Bij anderen is de brooddoos een kleurrijke mengeling van groenten. En nog anderen gaan naar huis om een warme maaltijd te eten.

Maar waren er vroeger ook zo veel verschillen? Wie ging naar huis? En hoe ging het er toen aan toe in de refter? Moest iedereen zwijgen of was het een gezellige drukte?

Dit alles kom je te weten door het te vragen aan mensen die er vroeger zelf bij waren. Als we mensen vragen stellen om informatie te verzamelen, noemen we dat een interview. Wil je een goed beeld krijgen van hoe het er vroeger aan toe ging, dan kan je best meerdere mensen interviewen. Niet iedereen herinnert zich immers hetzelfde. Door dezelfde vragen te stellen aan verschillende personen, verkrijg je meer informatie.

Getuigenissen:

“Bij ons gingen maar heel weinig kinderen naar school. In de stedelijke scholen duurde de middagpauze vaak van 12u tot 14u en gingen de leerlingen thuis eten. Wie op school bleef, kreeg linsensoep of tagine met groenten.
(Kamal, 1970, Marokko)

“Wij aten vroeger allemaal samen in de refter. Na het gebed moest iedereen in stilte zijn boterhammetjes opeten. Van zuster Rosa (die wij de refternon noemden) kregen we elke dag een brikje melk”
(Veronique, 1989, België)

1. Opdracht: Lunch-verhalen

- Stel de vragen uit de interviewfiche 'Vroeger' aan je grootouders en/of ouders. Of ga op bezoek in een woonzorgcentrum waar je de bewoners deze vragen voorschotelt (eventueel per 2).
- Stel vervolgens dezelfde vragen aan een klasgenoot. Jullie gaan nu eigenlijk elkaar interviewen. Gebruik hiervoor de interviewfiche 'Vandaag'.
- Op basis van deze vragen peilen we naar eetgewoonten tijdens de lunchpauze op school of thuis. Vroeger en vandaag. Hier en elders.
- Vergelijk vervolgens de antwoorden in de klas en noteer ze bij de tijdlijn.

Tafelmanieren, 1945 - 1949, KADOC - KU Leuven

Aan tafel in de jaren '60, KADOC – KU Leuven

Interviewfiche Vroeger

- Naam:
- Geboortedatum:
- Woonplaats van 10j – 12j:

Waar aten jullie 's middags?

- Aten jullie op school?
- Of ging iedereen naar huis? ...

Wat at je 's middags als lunch?

- Boterhammen? Groeten en/of fruit?
- Een warme maaltijd? Waaruit bestond die?

Als jullie op school aten, waar gebeurde dat dan? Refter, klaslokaal, buiten, ...?

- Welke regels en afspraken golden er? At iedereen in stilte, of mocht je praten? ...

Als je thuis at, hoe ging het er daar dan aan toe?

Wat had je liever anders gezien?

Interviewfiche Vandaag

- Naam:
- Geboortedatum:
- Woonplaats tijdens schooltijd (10j – 12j):

Waar eet jij 's middags?

- Eet jij op school? Of ga jij naar huis? ...

Wat eet jij 's middags als lunch?

- Boterhammen? Groeten en/of fruit? Hartige of zoete dingen?
- Een warme maaltijd? En waaruit bestaat die dan?

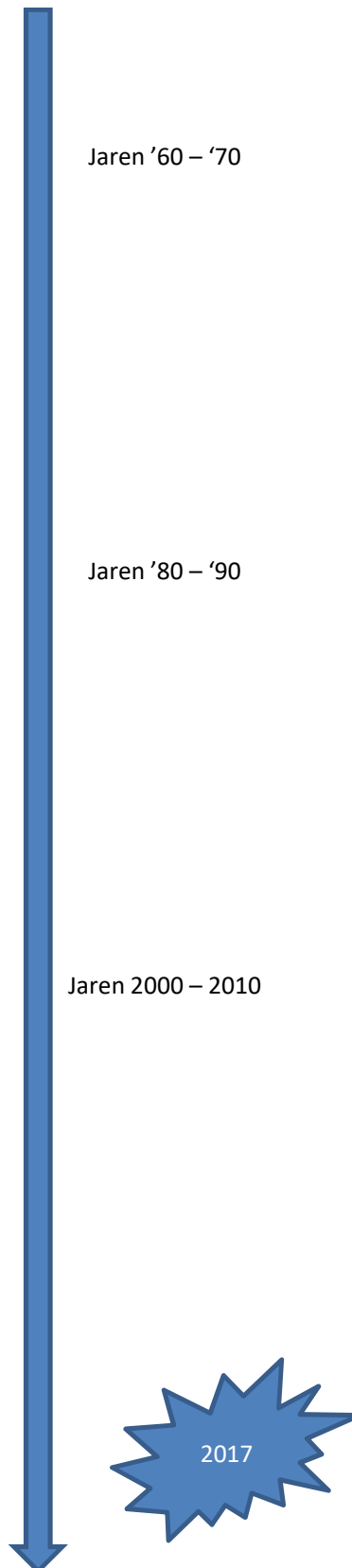
Als jij op school eet, waar gebeurt dat dan? Refter, klaslokaal, buiten, ...?

- Hoe gaat het er daar aan toe?
- Welke regels en afspraken gelden er? Eet iedereen in stilte, of mag je praten? ...

Als jij naar huis gaat, hoe gaat het er daar dan aan toe?

Wat zie je liever anders?

Noteer bij de tijdlijn in enkele woorden de belangrijkste zaken per periode.

2. Universele refterregels?

Gelden in alle refters in ons land dezelfde regels? Of gaat het er net overal anders aan toe?

Je bent aan de hand van je interviews al heel wat te weten gekomen. Maar ook Klasse, de onderwijsdienst van de Vlaamse Overheid, trok op onderzoek uit en stelde leerlingen en leerkrachten vragen over de refterregels op school.

Hier lees je enkele reacties. Een Klasse-enquête uit 2008 leverde o.a. deze reacties op:

“Na het gebed zegt de leraar vooraan ‘smakelijk’ en vanaf dan mogen we een half uur niks meer zeggen of je vliegt naar de eetplaats van de kleutertjes”, Eileen (11).

“Protesteren helpt niet. We hebben al eens samen gespannen. Allemaal tegelijk stilletjes op de tafel beginnen trommelen en dan harder en harder. De leraar stond vooraan met haar armen te zwaaien en ‘stop’ te roepen. Toen staken we allemaal tegelijk onze armen in de lucht. Ze kon niemand straffen, want ze wist niet wie begonnen was.” Daan (11)

“Bij ons eten de leerlingen met hun leraar in de klas: ieder zijn handdoekje, zijn thermosfles of herbruikbare beker en rustig praten mag. De leraren zagen het in het begin niet zitten ‘extra toezicht’, maar merken nu dat hun leerlingen veel minder opgedraaid zijn. De middagpauze is voor iedereen aangenamer geworden.” directeur Ivo Rens van Pius X in Antwerpen

Dat het ook helemaal anders kan, bewijst Basisschool Kameleon in Turnhout.

In maart 2017 ging Klasse er een kijkje nemen. Lees het artikel en bekijk de foto’s aandachtig.

Welke zaken vind jij positief? Zie je ook negatieve kanten aan deze aanpak?

Positief	Negatief

10/3/2017

“Geen stress meer in de refter”

klasse.be (10/03/2017)/101359/geen-stress-rust-refter-middagpauze/

In rijen naar de refter lopen, op een vaste plaats gaan zitten en zwijgen tot iedereen gegeten heeft? Niet in Basisschool Kameleon in Turnhout. “De leerlingen kiezen zelf wanneer ze spelen en wanneer ze hun boterhammen komen opeten in ons open restaurant”, vertelt directeur Debbie Dekien.

De leerlingen vonden de middagpauze **absoluut niet fijn**. Dat bleek 2 jaar geleden uit het kinderparlement en een tevredenheidsenquête bij kinderen en ouders. Niet verwonderlijk, vindt directeur Debbie Dekien: “Vroeger wandelden de leerlingen in rijen naar de refter. Iedereen naar het toilet en daarna weer in de rij tot het stil was. Dan gingen ze aan lange tafels zitten en was het 10 minuten zwijgen om rustig te kunnen eten. Dat was voor niemand leuk.”

Weg met de ‘gendarme’

“De leraren deden ook niet graag toezicht omdat ze altijd ‘gendarme’ moesten spelen. Kinderen tot de orde roepen, doen zwijgen, straffen als dat niet lukte. Bovendien ging meer dan het helft van de middagpauze op aan in de rij staan, wachten en zwijgen. Er bleef maar een klein half uur meer over om buiten te spelen. Terwijl dat net zo belangrijk is.”

Gezellig

Daarom herdacht het team de middagpauze volledig. “We zwierven de helft van de tafels en stoelen uit de refter. Nu zijn er gewone tafels, maar ook **statafels** en krukken aan de toeg. Er zijn lage tafels voor de jongste kinderen. En er is een extra brede vensterbank met krukjes zodat de leerlingen naar buiten kunnen kijken. We installeerden ook een **soepbar** met dagelijks verse soep. De bloempotjes op de tafels, de groenteknuffels aan het plafond, de groene gordijnen en de kunstwerken van de kinderen aan de muur maken er een gezellige plek van”, vertelt Debbie Dekien.

Middagpauze zelf kiezen

De school maakte niet alleen de refter gezelliger. Ze deelde ook de middagpauze anders in. “Die middagpauze start om 12 uur. Dan kiezen de kinderen zelf of ze eerst eten in ons **open restaurant** ‘Kamiel’s place’ of eerst spelen. Soms is het restaurant volzet en dan moeten ze even wachten.

Ze mogen kiezen **waar ze gaan zitten, met wie en hoe lang**. Sommigen zitten een uur naast de verwarming. Anderen willen 10 minuten eten en 50 minuten voetballen. Dat mag. Ze mogen ook babbelen. Doordat er nu maximaal 70 in de plaats van 140 kinderen samen eten, is dat doenbaar”, zegt Debbie Dekien.

Die nieuwe middagpauze is een succes. “Aan het begin van elk schooljaar maak ik met de kinderen goede afspraken zodat ze goed begrijpen hoe ze hun middagpauze moeten aanpakken en verantwoordelijkheid leren nemen. Zo mogen ze bijvoorbeeld onderweg naar de speelplaats niet blijven hangen.”

Eerste hulp bij middageten

De school biedt wel wat hulpmiddeltjes aan. “Kinderen die vergeten te eten krijgen **een restaurantkaartje** dat ze moeten laten aftekenen.

Maar dat is de uitzondering. En om half 1 rinkelt er op de speelplaats een **belletje**. Zo weten kinderen die nog niet gegeten hebben dat ze naar het restaurant moeten vertrekken”, legt Debbie Dekien uit.

“En soms moeten we bijsturen als het in het begin van de middagpauze te druk is. We vragen de oudere kinderen om toch even te wachten. De jongste kinderen stimuleren we wel om meteen te gaan eten, want zij kunnen nog niet zo goed met die tijdsindeling omgaan.”

Sociaal leren

De nieuwe middagpauze kadert in de visie op leren van Basisschool Kameleon. “Ons open restaurant past in ‘sociaal leren’. We stimuleren dat leerlingen bij elkaar gaan zitten, dat ze praten met elkaar ... Dat bereiken we meer dan vroeger. Ze leren ook zelf keuzes maken en **zichzelf bijsturen**. Hoe wil ik mijn middagpauze doorbrengen? Dat lukt hen heel goed. Kindjes van een eerste leerjaar doen dat in september al perfect. En kinderen die niet van drukte houden, komen later eten als het rustig is.”

“We denken altijd: wat willen de leraren tijdens de pauze? De ene wil een uur met koffie in de lerarenkamer zitten. De andere wil rustig in zijn klas werken. Waarom zouden kinderen dan niet op hun eigen manier de middagpauze willen doorbrengen?”

Wat denken leerlingen en leraren?

Nouria, Yasmine en Salaheddine

(leerlingen 5de leerjaar):

“De middagpauze is nu veel ontspannender dan vroeger. Toen moesten we zwijgen, op een vaste plek zitten en wachten tot iedereen klaar was voor we mochten gaan spelen. Nu mogen we babbelen en meteen gaan spelen.”

Annick Allaerts (leraar vijfde leerjaar):

“Vroeger betekende de middagpauze stress, mopperen, kinderen straf geven. Nu is het soms ook druk, maar je kan het beter verdragen omdat ze met minder zijn en na een half uurtje neemt de drukte al af. Vroeger stonden we met 2 op de speelplaats en met 2 in de refter. Nu alleen. We hebben dus ook maar 1 keer per week toezicht meer in de plaats van

3. Eten in 2050: Wat zal er op ons bord liggen in 2050?

3.1. Brainstorm

Aan de hand van een brainstorm denk je na over hoe onze voeding en eetgewoonten er in de toekomst zullen uitzien.¹

Je ziet hieronder 2 grote thema's: voeding en drank

Schrijf in elke kolom één idee hoe volgens jou onze voeding en drank er in de toekomst zullen uitzien. Vervolgens geef je je blad door aan een andere leerling. Hij of zij denkt verder na over jouw ideeën en vult vervolgens in elke kolom één nieuw idee in.

Dit doe je 5X.

Daarna krijg je je eigen blad terug. Haal er de 3 leukste en origineelste ideeën uit en verwerk ze in een korte tekst.

In deze tekst leg je uit hoe en waar we volgens jou in de toekomst zullen lunchen.

Voorbeeld:

Voeding in 2050	Drank in 2050
Boterhammen in de vorm van legoblokjes	Water in de vorm van bolletjes. Je eet/drinkt ze als snoepjes
Groenten en beleg als bouwblokken. Eerst toren bouwen, dan opeten	

Voeding in 2050	Drank in 2050

Tekst 'Eten in 2050'

3.2. Aan de slag!

De brainstorm heeft je hopelijk heel wat inspiratie gegeven.

Ga aan de slag met knutselmateriaal en maak zo knotsgekke groenten, creatieve lunchideeën, speciale dranksystemen of een hippe brooddoos.

Dit document werd ontwikkeld door Centrum Agrarische Geschiedenis in het kader van de Week van de Smaak 2017. Alle eigendomsrechten behoren toe aan CAG.

ⁱ <https://ambrassade.be/werkvormen/brainwriting>